

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. An detur Ens Rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO III.

DE ENTE RATIONIS.

Bona ventura, Baro, tractans hanc materiam Apolog. Metaph. Incidentali prima, Baclione prima, existimat titulum hunc non debite proponi de ente rationis, sed potius debere proponi de ente irritio, ratio ipsius est, quia non sola ratio fabricat hoc ens, sed etiam aliæ potentia interiores; verum tamen novum non est quod totus aliquis tractatus intuletur de principalissima specie materia illius, circa quam versatur, unde manendum cenſeo potius in terminis Majorum noſtrorum, & maxime vel hinc cum plurimi tam Scottiſta quam alii negent ens rationis proprie fieri poſſe aliter, quam per intellectum, quàm declinare ad affectatas & apparentes novitates, quæ tamen non ſunt quid novi in re, & ſi quis adhuc materiam hanc intitulet de ente irritio, credo quod adhuc intelligeret contra Baronem ex vacua olla contrarium exiſtimantem, ſed ad rem progrediendo ſit.

QUÆSTIO I.

An detur Ens Rationis?

I.

Ens rationis
varie accipi
poſeſt.

Ad quæſtionis Statum exactius

cognoſcendum. Adverte ens rationis in rigore derivari à ratione vel ab intellectu, eò quod ab ipſo fiat, vel in ipſo inſit, unde multipliciter accipi poſeſt, primò enim ſignificat omne illud ens quod poſeſt produci à ratione, ſeu ab intellectu per verum & realem ac Phyſicum influxum, quales ſunt omnes actus intellectus, & omnes alii actus, qui per directionem intellectus producentur; Secundò per ens rationis ſignificatur omne illud, quod ſubjectatur in intellectu & ab eo recipitur, & in hoc ſenſu appellantur actus, habitus, & ſpecies intelligibiles entia rationis, eò quod in ratione ſeu in intellectu ſubſiciantur; tertio ens rationis accipitur pro eo, quod obicitur intellectui, ſeu quod conſideratur & intelligitur ab intellectu, & in hoc ſenſu omnia entia realia poſſunt vocari entia rationis, quia illa omnia intellectui obſciantur; quartò ſignificatur per ens rationis illud, quod non habet eſſe à parte rei, eſto illud habere poſſit, ſed pro nunc tantum habet illud in intellectu, & ſic Anti-Chriſtus & homo qui poſt centum annos naſcetur, imò omnia entia poſſibilia dicuntur eſſe entia rationis, quinto deniq; ens rationis prout ad noſtrum ſpectat propoſitum eſt illud, quod nec exiſtit à parte rei, nec exiſtere poſeſt, & habet ſuum eſſe tantum obſcive in intellectu, & in hoc ſenſu de ente rationis agam in hac diſputatione. Et juxta hanc multiplicem acceptionem entis rationis multipliciter dicuntur aliqua dependere à ratione, ſeu ab intellectu; effectivè ſcilicet, directivè, ſubjectivè, & obſcive, ut bene notat Comptonius, effectivè dicuntur ea pertinere & dependere ab intellectu, quæ ab ipſo met eliciuntur, directivè, quæ ab ipſo effectivè & ſimul ab alia potentia producentur, ſubjectivè ea dependent, quæ in ipſo intellectu recipiuntur, obſcive verò quæ ipſi cognoſcenda & intelligenda obſciantur, ut ſunt omnia entia realia, & quæ ſuum eſſe ab ipſo recipiunt, & ſunt entia illa quæ vocantur rationis. Itaq; circa materiam propoſitam duplex eſt ſententia, Prima negat

dari entia rationis, ita Paulus Venetus, Valerius q. 1. Philoſ. Bernardinus Mirandulanus, in expoſitione prædicamentorum, & eam tanquam probabilem tenet Franciſcus Majoranius vocatus Doctor illuminatus q. 1. quodlib. Secunda ſententia huic ex diametro oppoſita admittit dari entia rationis, quæ eſt in Scholis communiffima & ab omnibus quodammodo recepta, cum qua reſolutivè ad quæſtionem

DICO Dantur entia illa quæ communiter vo-

II. *Datur Entia Rationis.* Ita Doctor in 1. d. 36. n. 9. ubi diſtinguit ens, in ens extra animam & eſt reale, & ens in anima quod eſt ens rationis. D. Thomas opuſculo 4. cap. 1. ubi dicit hæc entia tunc eſſe, cum intellectus fingit per modum entis id, quod non eſt. Eſt etiam Concluſio noſtrorum Sanctorum Philoſophorum Hypponenſis & Claravallenſis, nam D. Aurelius tract. 19. & 40. in Joannem Entia hæc figmenta, idola cordis, nugæ, phantaſias, humanas cogitationes, & volaticas cogitationes appellat, D. Bernardus verò tractatu de Conſcientia cap. 6. vocat talia intellectus figmenta cogitationes diſſentorias, quas dicit eſſe quando de longinquis rebus & regionibus & regnis diſponit & tractat, longinquiſſima autem regna ſunt & regiones, quando concipiuntur montes anrei, arces & urbes in aère, item in tract. de gradibus ſuperbiæ & humilitatis invehitur graviter, quod Lucifer æqualitatem Dei appetierit, quæ appetentia in probabili ſententia de qua infra agam, eſt ens rationis ergò. Sed probatur Concluſio ratione; Quia formantur de variis entibus propoſitiones, quorum exiſtentia non eſt realis, ergò illa entia erunt ficta & rationis: probatur conſequentia. Quia intellectus tales propoſitiones formando, non concipit proſus nihil, ergò quandoquidem id quod concipitur non eſt ens verum & reale, erit ſaltem ens ſecundum noſtrum concipiendi modum, & illud vocatur ens rationis, ant. eſt manifeſtum: quia quando dicitur chymæra eſt animal, & c. chymæra non eſt ens reale, ergò erit ens rationis. Probatur ſecundò ad hominem; *Quæro* à te, datur ne propoſitio contradictoria huic: Non datur ens rationis, ſi negas impingis contra prima principia; ſi admittis ergò etiam concipis

concepis dari ens rationis, quæ est propositio contradictoria alteri. Neq; dicas te negativè concipere; nam quæro ly negativè tenet ne se vel ex parte cognitionis, vel ex parte objecti; si hoc, æquivaleret huic propositioni, Concipio non dari ens rationis, & nonne vides quod hæc propositio non sit contradictoria illi, quam dicebas & cogebaris dicere esse possibilem? si primum, evadet hæc propositio, non concipio dari ens rationis, si verò non concipis, quare ergò illud negas. Si dicas nego illud, quia concipio entia realia quæ non sunt entia rationis, & hoc non solvit difficultatem, sed convincit intentum, nam quæro iterum illa negatio vel cadit super ens rationis, vel super ejus negationem, si secundum erit hic sensus entia realia non sunt entia rationis, ubi ego infero, ergò hæc sunt & dantur, dnæ enim negationes faciunt unam affirmationem, si primum, ergò dantur entia rationis: quia negatio non cadit super negationem, sed super positivum. Probatur Conclusio tertio; Hæc propositio est vera, Deus per suam entitatem excludit alium Deum, ergò hic ex parte objecti representatur alius Deus, nempe falsus & chimericus, quod est ens rationis, cui implicat existere, Nec satis faciunt Adversarii respondendo quod representetur verus Deus, & vera aleitas; quia si hoc esset, tunc propositio data supra esset falsa, quia quod revera est non excludit Deus, sed ei necessariò coexistit, quòd si contendat, quòd quidem eis, id est vero Deo & veræ aleitati, coexistat, non tamen eis simul unitis, faciunt & probant nostrum intentum, quia sequitur quòd ex parte objecti representetur unio aliqua facta, Et si dicunt quòd unio non sit ex parte objecti, sed quòd sit actus intellectus veram aleitatem vero Deo intentionaliter conjungens, contra hoc facit quòd propositio illa Deus per suam entitatem excludit alium Deum sit falsa, cum omni veræ aleitati reali, actui intellectus, & vero Deo Deus coexistat, Ita ut si alius Deus in conceptu suo nihil aliud dicit, quam veram aleitatem, verum Deum, & verum actum intellectus, ergò datur à parte rei alius Deus, hæc enim omnia à parte rei existunt.

III. DICES; Alius Deus in conceptu suo dicit verum Deum, veram aleitatem, & actum intellectus falsum, seu falsò illa intentionaliter unientem. Contra hinc non evitatur difficultas: verus etenim Deus, vera aleitas, & actus falsus illa falsò uniens existunt à parte rei, si ergò conceptus alterius Dei objectivus nihil in se aliud quam hæc involvit, datur à parte rei alius Deus

IV. DICES; Existunt quidem verus Deus & aleitas, sed non eo modo quo per actum representantur. Contra Respondendo, quæro ille alius modus vel est quid possibile, vel impossibile; si secundum, ergò datur objectum impossibile, si primum recurrit difficultas, omni enim possibili coexistit Deus, ergò alium Deum non excludit, consequenter propositio ista Deus per suam entitatem excludit alium Deum, est falsa, quæ tamen est certissima, adeoq; contradictoria erit vera Deus non excludit alium Deum, quæ est planè falsissima. Et si adhuc te

F. Amandi Hermann Logica.

exsolvere coneris dicendo, quòd modus ille alius non teneat se quidem ex parte objecti, sed ex parte actus nihil facis; quia cum modus non distinguatur ab entitate actus, modus ille existet à parte rei, adeoq; quidquid est de conceptu essentiali alterius, Dei à parte rei, existit, & consequenter alius Deus existit à parte rei, quòd Catholicus animus abhorret, quoniam dicit Deus per Prophetam Deut. 32. v. 39. Non est alius Deus præter me.

Arguitur contra Conclus. 1.

Quod est impossibile non potest concipi nec intelligi, sed ens rationis est impossibile, ergò non potest concipi, nec dari poterit consequenter; minor patet, quia ens rationis est illud quòd nec est nec esse potest, major verò probatur, quia intelligi sequitur esse, & solum ens reale est objectum adæquatum intellectus, sed ens rationis est impossibile realiter, ergò etiam mentaliter. R. negando ma. magis enim latè patet intelligibile, quàm possibile, nam omne possibile est intelligibile, non tamen omne intelligibile est possibile, nùm possit intellectus fingere quòd nec est nec esse potest, quòd autem objectum solum intellectus sit ens reale verum est, loquendo de objecto per se, non verò de objecto per accidens: per accidens enim potest etiam cognoscere alia, quàm entia realia.

V. *Impossibile potest concipi.*

Instatur; Omne intelligibile prius est quàm intelligatur etiam per accidens, sed ens rationis non est prius quàm intelligatur etiam per accidens, ergò non potest esse objectum intellectus etiam per accidens. R. disting. ma. Omne intelligibile est prius quàm intelligatur in esse possibili, seu essentia concedo ma. in esse existentia nego ma. & distincta sic minori, negatur consequentia. Imò si aliter respondere velles simpliciter majorem negare poteris, tum quia Deus ab æterno se & omnes creaturas cognovit antequam essent, tum quia actus practicus est causa sui objecti, adeoq; illo prior, unde quando dicitur quòd objectum debeat esse prius actu, intelligendum est de objecto motivo, non verò terminativo. Sed contra Respon- sionem primam

Urgetur. Hæc prioritas in esse possibili non sufficit, ergò nulla solutio: probatur ant. Quia juxta tritum & vulgatum Philosophorum, nihil est in intellectu quòd non prius fuit in sensu, ergò esse prius in esse possibile non sufficit, sed requiritur esse existentia à parte rei, consequenter quia ens rationis non fuit prius in esse existentia, cognosci non poterit, nec consequenter poterit dari. Verum R. negando ma. ad probationem dico primò, quòd nimium probet si quid probat. nam hinc etiam sequeretur quòd nec Deus, nec angeli, nec gratia cognosci posset, cum ista omnia sensum effugiant, unde dico secundò illud axioma hunc habere sensum, & intelligentiam, quòd nihil sit in intellectu quòd non prius fuit in sensu, vel per se, vel per aliud, ad cujus similitudinem formatur, unde R. in forma dist. probat. majorem, nihil est in intellectu quòd non prius fuit in sensu per se directè & formaliter, vel occasionaliter, concedo ma. per se directè

M 2 & for-

& formaliter semper nego ma. Entia ergo rationis in intellectu sunt ex eo, quia ad similitudinem entium realium formantur & concipiuntur.

VI.
Non omne
quod produ-
citur à cau-
sâ reali est
reale.

Arguitur 2. Quidquid producitur à causa reali debet esse reale, sed ens rationis producitur à causa reali, scilicet ab intellectu, ergo debet esse reale. R. dist. ma. si producatur quoad aliud esse quàm objectivum seu intentionale, transeat major, si non producatur, nisi quoad esse objectivum, seu intentionale, nego majorem & distinctâ similiter minori nego consequentiam.

Instatur Inter effectum & causam debet esse proportio, sed causa est realis, ergo etiam effectus debet esse realis, ergo sive quoad esse intentionale producatur, sive ad aliud erit reale si ab intellectu veluti à causa reali producitur; sed R. dist. ma. debet esse proportio in esse producentis & producti, seu quoad primarium effectum, concedo ma. debet esse proportio quoad secundarium effectum nego ma. & concessâ minori nego consequentiam. Ita; non requiritur proportio entitativa, seu inter naturas versatur, sed sufficit proportio quæ consistit in eo, quod unum ab alio accipere esse possit, & alterum possit ipsum producere.

Urgetur Inter illud quod est reale absolute, & illud quod est nihilum nulla est omnimodò proportio, nec quoad effectum secundarium, nec quoad effectum primarium, sed esse intentionale entis rationis est purum nihilum, ergo causa realis illud non poterit producere; probatur minor, nam major est certa, Inter reale & inter illud quod est nihilum non datur medium, quia contradictoriè sibi opponuntur, sed esse entis rationis non est reale, ergo est purum nihilum R. concedendo ma. & negando minori ad cuius probationem dico, quod nihilum potest dupliciter sumi, primò enim sumitur pro eo quod nec est nec esse potest, & si sic sumatur, tunc ens rationis est purum nihilum; si verò sumatur tam strictè pro eo quod nec est actu nec esse potest in apprehensione, & in hoc sensu ens rationis non est purum nihilum, sed aliquo modo ens: siquidem habet esse in apprehensione, Ex quo non liceret alicui inferre, ergo est medium inter duo contradictoriè opposita, quia ens reale & nihilum secundò modo sumptum, non contradicunt sibi. Alii adhuc opponunt quasi ens rationis nullam haberet causam, quia potentia quæ illud producere deberet, cum sit vitalis, præsupponeret suum objectum, adeo; facere non posset, sed ex dictis facile solvuntur, nam causa est intellectus, & potentia suum objectum motivum tantum præsupponit, non verò terminativum, quale objectum est ens rationis respectu intellectus.

QUÆSTIO II.

Quid sit Ens Rationis?

I. Videor hic peccare contra superiora tractata, ubi ut aliquid definiatur, requisivi quod sit ens reale, unum, positivum, & per se,

Vania destru-
ptiones Entis
rationis.

quale tamen non est ens rationis, unde gratis inquiritur hic ejus definitio, verum licet ens rationis propriè dictâ definitione definiri non possit prout est rerum, potest tamen, definiri in quantum unum conceptum per se exprimit in intellectu sive ille conceptus sit rei, sive rationis, In quo autem ejus natura consistat, inter Authores non parva est lis, nam diversi diversimodè sentiunt, Suarez disp. 54. Met. sect. 1. n. 6. ait Ens rationis esse quod cogitatur ut ens, cum tamen in se entitatem non habeat, idem sentit Averfa quæst. 5. Log. sect. 2. Differunt tamen inter se, nam Suarez per ly cogitatur intelligit quid commune cogitationi intellectuali & phantastica, siquidem tenet phantasia posse facere ens rationis; Averfa autem intelligit solam operationem intellectus, quia tribuit soli intellectui entis rationis effectivum. Pontius definit ens rationis esse illud, quod nequit aliquid efficere, neq; inexistere alicui potenti aliquid efficere, nisi per considerationem potentie potentis aliquid considerare, ita disput. 1. Log. de Ente rationis citans pro se Scotum quodlibeto 3. Tertio describunt aliqui ens rationis id; satis communiter, quod sit illud quod habet esse objectivò tantum in intellectu, hæc est quorundam Scottistarum & Mairii disp. 3. De ente rationis, Alii deniq; tenentes quamlibet potentiam vitalem internam posse ens rationis efficere, sic definiunt illud: Quod sit illud quod est incapax realis existentie & Essentie, habens suum esse per fictionem dependentem ab opere potentie potentis comparare, aut considerare aliquid. Ex quibus sententiis antequam unam vel aliam determinando eligam, suppono 1. Ens formaliter sumptum omnino distinguatur ab ente reali sumpto reali tam pro existente, quàm pro potente existere, quod patet tum ex dictis, tum ex Aristotele satis distinguente ens quod est in anima ab ente quod est extra animam. Suppono secundò ens rationis distinguatur etiam à puro nihilo, quia purum nihil dicit negationem cujuscumque entis, sive in re, sive in apprehensione, tum quia purum nihil nullam habere potest existentiam, sive realem, sive objectivam: nam si posset secundum se habere aliquam existentiam, jam non esset purum nihil, sed admixtum cum aliqua entitate, unde purum nihil dicitur in volvere in suo conceptu formali duplicem negationem entis scilicet realis & objectivi. Suppono tertio ens rationis ab ente reali distinguatur non per negationem sed per aliquod positivum, per quod formaliter constituitur; Et hoc satis patet à sensu contrario, Ens enim reale licet dicat negationem entis rationis, adhuc tamen per illam negationem non constituitur in esse entis realis, ergo etiam licet ens rationis dicat negationem entis realis, tamen per illam non constituitur in esse entis rationis, Imò si ens rationis consisteret formaliter in negatione entis realis, cum talis negatio à parte rei daretur, daretur etiam citra fictionem alicujus potentie ens rationis. His itaque præsuppositis

Dico